

Bokmeldinger

Günter Lanczkowski, Einführung in die Religionswissenschaft, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1980, 116 s.

Denne lille boken er tilegnet «Geo Widengren, den Freund, den Meister der Religionsforschung». Det forteller straks den religionshistorisk orienterte hvilken retning innen religionsvitenskapen forf. tilhører. Det betyr likevel ikke at boken er et Widengren-produkt. Forf. gjør seg, etter min mening med rette, til talsmann for et inklusivt religionsvitenskapelig begrep. *Religionshistorie* blir etter dette bare en del av religionsvitenskapen. Men det forblir en viktig del, især hvis man gjør alvor av at det historiske siktepunkt ikke må innsnevres til bare å omfatte religionens kildeskrifter, men tar konsekvensene av at også religionen i dens praksis forandrer seg. Dette går mer implisitt enn eksplisitt frem av forf.'s fremstilling, idet han lister opp de religionsvitenskapelige disipliner som følger etter den egentlige religionshistorie, nemlig religionsfenomenologi, religionstypologi, religionsgeografi, religionsetnologi, religions sosiologi og religionspsykologi.

Selv vil jeg forresten ikke *bare* regne de siste disiplinene som selvstendige fag, men også som nødvendige hjelpe-disipliner og problemstillere for en skikkelig religionshistoriker. Boken er svært knapp, men instruktiv. Det mest interessante og originale bidraget i den er etter min mening innledningskapitlet, Die aktuelle Bedeutung der Religionswissenschaft (s. 1–18). Fotnotene til

dette kap. (s. 91–95) forteller at forf. ikke bare opererer med lett tilgjengelig litteratur (bøker og tidsskrifter), men at han også anvender materiale fra dags-aviser og tidsskrifter som ikke uten videre hører til «fagfeltet».

N. E. B.-H.

Erik Larsen. «De forsvunne er forsvunnet –», Systemer og skjebner der norsk misjon og u-hjelp har sitt virke. Luther Forlag 1981, 207 s.

Misjon og menneskerettigheter

Misjon og menneskerettigheter er to begreper som ofte knyttes sammen. For mange vekker denne ordkombinasjonen positive assosiasjoner. En tenker på den innsats misjonen har gjort for menneskeverd og menneskerettigheter gjennom alle år. Og det er lett å trekke fram så vel store navn og prestasjoner som mer stillferdig og ukjent innsats for å sikre enkeltmennesker eller grupper elementære rettigheter. Nå vil nok andre ikke bare føle glede når ordene misjon og menneskerettigheter settes ved siden av hverandre. Misjonen har med ujevne mellomrom vært utsatt for til dels hard kritikk fordi den ikke har gjort *nok* når det gjelder å arbeide for menneskeverd og menneskerettigheter.

Vi skal ikke her ta det opp til diskusjon, men henlede oppmerksomheten på en bok som forteller at det under enhver omstendighet er langt igjen før mennesker lever under trygge vilkår i de land hvor norske misjons- og u-

hjelpsorganisasjoner er engasjert. Det er sekretæren ved Misjonshøgskolen i Stavanger, tidligere Kamerun-misjonær Erik Larsen som påviser dette i en liten, men sterk bok som nærmest er en samling av Amnesty Internationals materiale fra 15 land. Han har kalt boka etter et sitat av en argentinsk president som ikke følte så altfor stort ansvar for å få oppklart de mange uforklarlige forsvinningene i sitt land. «De forsvunne er forsvunnet –».

I den lista over land Larsen har tatt med, er det kjente misjonsland som vi er vant med å oppfatte som områder hvor menneskerettigheter ikke respekteres: Etiopia og Sør-Afrika. Men også land vi sjelden hører om når det er snakk om menneskerettigheter som Kamerun og Israel. Selv om ikke alle overgrep som er registrert i Amnesty Internationals arkiver er like dramatiske, noe også Larsens utvalg viser, er det totale bildet skremmende og hjerterystende. Og det som er bokas uttalte poeng, er hvorfor vi hører så lite om slike ting i u-hjelps- og misjonssammenheng. Nå gir ikke Larsen seg inn på en beskrivelse av hvordan misjon og u-hjelp omtaler situasjonen i de angjeldende land. En slik konkret beskrivelse ville nok ha gjort boka enda mer utfordrende, ja, kanskje likefram pinlig så vel for NORAD som for misjonsorganisasjonene. Han går egentlig heller ikke så mye inn på *hvorfor* vi hører så lite om det Amnesty International kjenner så godt til. Men nettopp den diskusjonen er boka et virkelig insitamment til å få i gang.

Personlig tror jeg at det manglende engasjement for menneskerettigheter som det vel er riktig å si at norske misjonærer og u-hjelpsfolk representerer, henger sammen med en rekke praktiske og menneskelige forhold som det ikke er så lett å overkomme. For det første er sikker kunnskap og oversikt langt

fra så enkelt å skaffe til veie. Det forholder seg ofte slik at jo nærmere en står de vanskelige situasjoner, jo mindre sikker informasjon har en – om en da ikke står i direkte forbindelse med de grupperinger eller enkeltmennesker som blir utsatt for overgrep. – Dernest vet enhver at et engasjement for dem som de ledende i et land eller i et område ønsker å undertrykke, vil kunne få de mest ubehagelige følger for en selv, for ens familie og for den sammenheng en arbeider i. En umiddelbar opplevelse av disse farer fører naturlig nok til at de aller færreste har lyst til å vite mer enn det de eventuelt måtte ane. – For det tredje opplever vel de fleste som er fremmede i et land en viss umiddelbar tilbakeholdenhet overfor det å skulle være «dommer» der en selv er en utenforstående og verken overskuer konsekvenser av sitt engasjement eller føler seg trygge på hvilke alternativer en står overfor. – Slike og liknende resonnementer fører forståelig til forsiktighet. Men det Larsens bok sier er at det bør være grenser for forsiktigheten og dessuten at forsiktigheten kan henge sammen med en manglende menneskerettighetsbevissthet i vårt misjonsmiljø generelt. I så måte deler jeg Larsens anliggende om at denne grusomme siden av vår virkelighet må komme sterkere fram i misjonssammenheng, kanskje – som en begynnelse – i de forberedelser misjonærene får før de reiser ut.

Tor Jørgensen